ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 3ης Ιουλίου 2001 *

Στην υπόθεση C-241/99,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Ισπανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Confederación Intersindical Galega (CIG)

και

Servicio Galego de Saúde (Sergas),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των οδηγιών 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1989, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία (ΕΕ L 183, σ. 1), και 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 307, σ. 18),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Gulmann, πρόεδρο τμήματος, B. Σκουρή, R. Schintgen, N. Colneric και M. J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Tizzano
γραμματέας: M. R. Grass

έχοντας ενημερώσει το αιτούν δικαστήριο ότι το Δικαστήριο προτίθεται να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη, σύμφωνα με το άρθρο 104, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας,

έχοντας καλέσει τους αναφερομένους στο άρθρο 20 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου ενδιαφερομένους να καταθέσουν τις ενδεχόμενες παρατηρήσεις τους επί του θέματος,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

1 Με διάταξη της 14ης Ιουνίου 1999, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Ιουνίου 1999, το Tribunal Superior de Justicia de Galicia υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των οδηγιών

89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1989, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία (ΕΕ L 183, σ. 1, στο εξής: βασική οδηγία), και 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 307, σ. 18).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Confederación Intersindical Galega (στο εξής: CIG) και του Servicio Galego de Saúde (στο εξής: Sergas), σχετικά με το ωράριο εργασίας του προσωπικού των υπηρεσιών παροχής εξωνοσοκομειακής περιθάλψεως για τα επείγοντα περιστατικά στο έδαφος της αυτόνομης κοινότητας της Γαλικίας.

Νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική ρύθμιση

Η βασική οδηγία

3 Η βασική οδηγία αποτελεί την οδηγία-πλαίσιο στον σχετικό τομέα. Θεσπίζει τις γενικές αρχές που αναπτύχθηκαν ακολούθως με μια σειρά ειδικών οδηγιών, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η οδηγία 93/104.

4 Το άρθρο 2 της βασικής οδηγίας ορίζει ως εξής το πεδίο εφαρμογής της:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλους τους δημόσιους ή ιδιωτικούς τομείς δραστηριοτήτων (βιομηχανικές, γεωργικές, εμπορικές, διοικητικές, εκπαιδευτικές, πολιτιστικές δραστηριότητες, δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, αναψυχής κλπ.).

2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται όταν δεν το επιτρέπουν εγγενείς ιδιαιτερότητες ορισμένων δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα, π.χ. στις ένοπλες δυνάμεις ή στην αστυνομία, ή ορισμένων συγκεκριμένων δραστηριοτήτων στις υπηρεσίες πολιτικής άμυνας.

Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να εξασφαλίζεται, όσον αυτό είναι δυνατόν, η ασφάλεια και η υγεία των εργαζομένων, έχοντας υπόψη τους στόχους της παρούσας οδηγίας.»

Η οδηγία 93/104

5 Η οδηγία 93/104 αποβλέπει στην προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας, της υγιεινής και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία. Εκδόθηκε βάσει του άρθρου 118 Α της Συνθήκης ΕΚ (τα άρθρα 117 έως 120 της Συνθήκης ΕΚ αντικαταστάθηκαν από τα άρθρα 136 ΕΚ έως 143 ΕΚ).

6 Τα δύο πρώτα άρθρα της οδηγίας 93/104 ορίζουν το αντικείμενό της, το πεδίο εφαρμογής της, καθώς και το περιεχόμενο και τη σημασία των χρησιμοποιουμένων εννοιών.

7 Σύμφωνα με το άρθρο 1, που τιτλοφορείται «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», της εν λόγω οδηγίας:

«1. Η παρούσα οδηγία καθορίζει τις στοιχειώδεις προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας.

2. Εφαρμόζεται:

α) στις ελάχιστες περιόδους ημερήσιας και εβδομαδιαίας ανάπαυσης και ετήσιας άδειας, στο χρόνο διαλείμματος και στη μέγιστη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας

και

β) σε ορισμένες πλευρές της νυκτερινής εργασίας, της κατά βάρδιες εργασίας και του ρυθμού εργασίας.

3. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλους τους ιδιωτικούς ή δημόσιους τομείς δραστηριοτήτων, κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ, με την επιφύλαξη του άρθρου 17 της παρούσας οδηγίας, εξαιρουμένων των αεροπορικών, σιδηροδρομικών, οδικών, θαλάσσιων, ποτάμιων και λιμναίων μεταφορών, της θαλάσσιας αλιείας και λοιπών θαλασσίων δραστηριότητων, καθώς και των ασκούμενων ιατρών.

4. Οι διατάξεις της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ εφαρμόζονται πλήρως στα θέματα που αναφέρει η παράγραφος 2, με την επιφύλαξη περιοριστικότερων ή/και ειδικότερων διατάξεων της παρούσας οδηγίας.»

8 Υπό τον τίτλο «Ορισμοί», το άρθρο 2 της ίδιας οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1) "χρόνος εργασίας": κάθε περίοδος κατά, τη διάρκεια της οποίας ο εργαζόμενος ευρίσκεται στην εργασία, στη διάθεση του εργοδότη, και ασκεί τη δραστηριότητα ή τα καθήκοντά του, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές·

2) "περίοδος ανάπαυσης": κάθε περίοδος που δεν είναι χρόνος εργασίας·

[...]».

9 Η οδηγία 93/104 θεσπίζει μια σειρά κανόνων που αφορούν τη μέγιστη διάρκεια της εβδομαδιαίας εργασίας, τις ελάχιστες περιόδους ημερήσιας και εβδομαδιαίας αναπαύσεως, την ετήσια άδεια, καθώς και τη διάρκεια και τις προϋποθέσεις της νυκτερινής εργασίας.

10 Όσον αφορά την ημερήσια αποζημίωση, το άρθρο 3 της οδηγίας 93/104 προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε κάθε εργαζόμενος να διαθέτει, ανά εικοσιτετράωρο, περίοδο ανάπαυσης ελάχιστης διάρκειας ένδεκα συναπτών ωρών.»

11 Όσον αφορά τη μέγιστη διάρκεια της εβδομαδιαίας εργασίας, το άρθρο 6 της οδηγίας 93/104 προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, σε συνάρτηση με τις επιταγές προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων:

1) η εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας να περιορίζεται με νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις ή με συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων·

2) ο χρόνος εργασίας να μην υπερβαίνει, ανά επταήμερο, τις 48 ώρες κατά μέσον όρο, συμπεριλαμβανομένων των υπερωριών.»

12 Όσον αφορά τη διάρκεια της νυχτερινής εργασίας, το άρθρο 8 της οδηγίας 93/104 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε:

1) ο κανονικός χρόνος νυκτερινής εργασίας να μην υπερβαίνει, κατά μέσον όρο, τις οκτώ ώρες ανά εικοσιτετράωρο·

[...]».

13 Το άρθρο 16 της οδηγίας 93/104 καθορίζει τις περιόδους αναφοράς που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την εφαρμογή των κανόνων που αναφέρθηκαν στις σκέψεις 9 έως 12 της παρούσας διατάξεως. Το άρθρο αυτό έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν:

1) για την εφαρμογή του άρθρου 5 (εβδομαδιαία ανάπαυση), περίοδο αναφοράς η οποία δεν υπερβαίνει τις 14 μέρες·

2) για την εφαρμογή του άρθου 6 (ανώτατη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας), περίοδο αναφοράς η οποία δεν υπερβαίνει τους τέσσερις μήνες.

Οι περίοδοι ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, κατά το άρθρο 7, και οι περίοδοι αδείας ασθενείας δεν συνεκτιμώνται ή είναι ουδέτερες, όσον αφορά τον υπολογισμό του μέσου όρου·

3) για την εφαρμογή του άρθρου 8 (διάρκεια νυχτερινής εργασίας), περίοδο αναφοράς που καθορίζεται ύστερα από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους ή με συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες που συνάπτονται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο μεταξύ κοινωνικών εταίρων.

Εάν η ελάχιστη περίοδος εικοσιτετράωρης εξδομαδιαίας ανάπαυσης που απαιτείται από το άρθρο 5 εμπίπτει σ' αυτή την περίοδο αναφοράς, δεν λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του μέσου όρου.»

14 Η οδηγία 93/104 προβλέπει επίσης μια σειρά παρεκκλίσεων από τους βασικούς κανόνες της, με βάση τις ιδιομορφίες ορισμένων δραστηριοτήτων και εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Συναφώς, το άρθρο 17 ορίζει τα εξής:

«[...]

2. Επιτρέπονται επίσης παρεκκλίσεις μέσω της νομοθετικής, κανονιστικής ή διοικητικής οδού ή με συλλογικές συμβάσεις ή με συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων, υπό τον όρο ότι στους οικείους εργαζομένους χορηγούνται ισοδύναμες περίοδοι αντισταθμιστικής ανάπαυσης ή ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις όπου είναι

αντικειμενικώς αδύνατη η χορήγηση ισοδύναμων περιόδων αντισταθμιστικής ανάπαυσης, παρέχεται κατάλληλη προστασία στους οικείους εργαζομένους:

2.1. από τα άρθρα 3, 4, 5, 8 και 16:

α) για τις δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από την απόσταση ανάμεσα στους τόπους εργασίας και κατοικίας του εργαζομένου, ή ανάμεσα στους διάφορους τόπους εργασίας αυτού·

β) για τις δραστηριότητες φύλαξης, επίβλεψης και εικοσιτετράωρης παρουσίας που χαρακτηρίζονται από την ανάγκη εξασφάλισης της προστασίας των αγαθών και των προσώπων, ιδίως όταν πρόκειται για φύλακες και θυρωρούς ή επιχειρήσεις φύλαξης·

γ) για τις δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από την ανάγκη να εξασφαλιστεί η συνέχεια της υπηρεσίας ή της παραγωγής, ιδίως:

i) για τις υπηρεσίες τις σχετικές με την υποδοχή, τη νοσηλεία ή/και την περίθαλψη που παρέχονται από νοσοκομεία ή παρόμοια ιδρύματα, από ιδρύματα διαμονής και από φυλακές·

[...].

4. Η ευχέρεια παρέκκλισης από το άρθρο 16, σημείο 2, που προβλέπεται στην παράγραφο 2, σημεία 2.1 και 2.2, και στην παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου δεν επιτρέπεται να καταλήγει σε περίοδο αναφοράς που να υπερβαίνει τους έξι μήνες.

Ωστόσο, τα κράτη μέλη δύνανται, τηρώντας πάντα τις γενικές αρχές προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, να επιτρέπουν, για αντικειμενικούς ή τεχνικούς λόγους ή για λόγους οργάνωσης της εργασίας, να καθορίζονται από τις συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων περίοδοι αναφοράς που να μην υπερβαίνουν οπωσδήποτε τους δώδεκα μήνες.

[...]»

15 Σύμφωνα με το άρθρο 18 της οδηγίας 93/104:

«1. α) Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία το αργότερο στις 23 Νοεμβρίου 1996 ή βεβαιώνονται το αργότερο κατά την ημερομηνία αυτή ότι οι κοινωνικοί εταίροι θέτουν σ' εφαρμογή κατόπιν συμφωνίας τις αναγκαίες διατάξεις· τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν κάθε αναγκαίο μέτρο ώστε να μπορούν ανά πάσα στιγμή να εγγυηθούν τα επιβαλλόμενα από την παρούσα οδηγία αποτελέσματα.

β) i) Εντούτοις, ένα κράτος μέλος δύναται να μην εφαρμόσει το άρθρο 6, τηρώντας πάντα τις γενικές αρχές προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, εφόσον λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται ότι:

— ο εργοδότης δεν ζητά από τον εργαζόμενο να εργαστεί περισσότερες από 48 ώρες ανά επταήμερο, περίοδο που υπολογίζεται ως μέσος όρος της κατά το άρθρο 16, σημείο 2, περιόδου αναφοράς, εκτός αν ο εργαζόμενος συναινεί για την παροχή της εργασίας αυτής,

— ο εργαζόμενος δεν υφίσταται καμία ζημία αν δεν δεχθεί να εκτελέσει την εργασία αυτή,

[...]».

Η εθνική ρύθμιση

16 Το διάταγμα 172/1995 της τοπικής κυβέρνησης της Γαλικίας, της 18ης Μαΐου 1995 (Diario Oficial de Galicia αριθ. 121, της 26ης Ιουνίου 1995), που τέθηκε σε ισχύ την επομένη της δημοσιεύσεώς του, θεσπίζει το σχέδιο της εξωνοσοκομειακής αντιμετώπισης των επειγόντων περιστατικών στην αυτόνομη κοινότητα της Γαλικίας. Το άρθρο του 1, παράγραφος 1, προβλέπει τα εξής:

«Η επείγουσα παροχή υγειονομικών υπηρεσιών στο πλαίσιο των πρώτων βοηθειών διενεργείται στη Γαλικία από τις υπηρεσίες εφημερίας (puntos de atención continuada, στο εξής: PAC)».

17 Το άρθρο 4 του διατάγματος 172/1995 ορίζει τα εξής:

«Ωράριο.

1. Το ωράριο λειτουργίας των PAC είναι από τις 3 το απόγευμα έως τις 8 το πρωί της επομένης ημέρας, εφόσον πρόκειται για εργάσιμες ημέρες, υπό την επιφύλαξη των ισχυόντων για τις ημέρες του Σαββάτου, και καθ' όλο το εικοσιτετράωρο τις Κυριακές και τις αργίες.

2. Οι εφημερίες διενεργούνται βάσει του συστήματος της φυσικής παρουσίας.

[...]»

18 Το άρθρο 5, παράγραφος 3, του ίδιου διατάγματος ορίζει τα εξής:

«Μετά την έγκριση της συστάσεως μιας PAC, όλο το υγειονομικό προσωπικό των δήμων και κοινοτήτων που εμπίπτουν στα όρια δικαιοδοσίας της πραγματοποιεί τις εφημερίες του, διασφαλίζοντας την αδιάλειπτη παροχή πρώτων βοηθειών, με βάση το σύστημα της φυσικής παρουσίας, ανεξάρτητα από το μισθολογικό καθεστώς και την εργασιακή σχέση στο οποίο υπάγεται και ασχέτως του συστήματος στο οποίο θα αποφασίσει να υπαχθεί εθελουσίως, σύμφωνα με τη δεύτερη μεταβατική διάταξη του διατάγματος 200/1993, της 29ης Ιουλίου 1993.»

19 Το άρθρο 8 του εν λόγω διατάγματος προβλέπει τα εξής:

«Ο αριθμός των ωρών εφημερίας που οφείλει να πραγματοποιεί το προσωπικό των PAC ανέρχεται σε 1 188 ώρες ετησίως, χωρίς τη δυνατότητα υπερβάσεως των 108 πραγματικών ωρών μηνιαίως, ως ανωτάτου εγγυημένου ορίου, υπό την επιφύλαξη ότι η Servicio Gallego de Salud θα μειώσει σταδιακά τον αριθμό αυτόν, εντός προθεσμίας τριών ετών, μέχρι τις 850 ώρες ετησίως».

20 Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 9 του διατάγματος 172/1995:

«Η SERGAS θα διευκολύνει τη θέσπιση των κατάλληλων μέτρων προκειμένου να καταστεί εφικτή η ανάπαυση κατά την επομένη, μετά από εφημερία βάσει του συστήματος της φυσικής παρουσίας, χωρίς τούτο να συνεπάγεται σε καμία περίπτωση την αντικατάσταση του προσωπικού.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

21 Στις 23 Μαρτίου 1999, η CIG άσκησε ενώπιον του Tribunal Superior de Justicia de Galicia συλλογική προσφυγή κατά της Sergas, για τον λόγο ότι η τελευταία αυτή επέβαλε ένα σύστημα εφημεριών οι οποίοι υπερέβαιναν το μέγιστο ωράριο που προβλέπει η κοινοτική ρύθμιση και οι οποίες προσέβαλαν το δικαίωμα της αντισταθμιστικής αναπαύσεως. Η προσφυγή αυτή αφορούσε όλο το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό που παρέχει υπηρεσίες για λογαριασμό της Sergas στις PAC, στις ομάδες πρώτων βοηθειών (equipos de atención primaria) και στις υπηρεσίες που παρέχουν εξονοσοκομειακή περίθαλψη για τα επείγοντα περιστατικά στο έδαφος της αυτόνομης κοινότητας της Γαλικίας.

22 Με την εν λόγω προσφυγή ζητήθηκε να αναγνωριστεί ότι το οικείο προσωπικό δικαιούται:

«1) ωράριο εργασίας που να μην υπερβαίνει τις σαράντα οκτώ ώρες, συμπεριλαμβανομένων των ωρών εφημερίας, ανά περίοδο επτά ημερών εντός περιόδου αναφοράς μέγιστης διάρκειας τεσσάρων μηνών ή, επικουρικώς, έξι μηνών,

2) μία ημέρα αναπαύσεως την επομένη του πέρατος κάθε εικοσιτετράωρης εφημερίας βάσει του συστήματος της φυσικής παρουσίας, χωρίς απώλεια μισθού· επίσης δε, εν πάση περιπτώσει, μετά από είκοσι τέσσερις ώρες εφημερίας.»

23 Το εθνικό δικαστήριο αναφέρε ότι, από τον Ιούνιο του 1995, οι οικείες PAC επέβαλαν τις ακόλουθες συνθήκες:

— σύνηθες ωράριο από τις 8 το πρωί έως τις 3 το απόγευμα (από Δευτέρα έως Παρασκευή),

— επιπλέον, υποχρέωση εφημεριών μετά το σύνηθες ωράριο εργασίας υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

— αδιαλείπτως επί δεκαεπτά ώρες τις εργάσιμες ημέρες (από τις 3 το απόγευμα της οικείας ημέρας έως τις 8 το πρωί της επομένης),

— αδιαλείπτως επί είκοσι τέσσερις ώρες τις Κυριακές και αργίες (από τις 8 το πρωί της οικείας ημέρας έως τις 8 το πρωί της επομένης).

24 Υπό τις συνθήκες αυτές και δεδομένου ότι η CIG επικαλείται το άμεσο αποτέλεσμα της οδηγίας 93/104, το Tribunal Superior de Justicia de Galicia θεώρησε ότι υπάρχουν ορισμένες αμφιβολίες όσον αφορά την ερμηνεία της εν λόγω οδηγίας και συνεπώς αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Λαμβάνοντας υπόψη τη διάταξη του άρθρου 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 93/104/ΕΚ, πρέπει να θεωρηθεί ότι η δραστηριότητα των επαγγελματιών που αφορά η υπό κρίση διαφορά εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της προπαρατεθείσας οδηγίας;

2) Λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις του άρθρου 118 Α της Συνθήκης και το γεγονός ότι το προοίμιο και το άρθρο 1, παράγραφος 4, της οδηγίας 93/104/ΕΚ παραπέμπουν στην οδηγία 89/391/ΕΟΚ, πρέπει να θεωρείται ότι η δραστηριότητα των επαγγελματιών που αφορά η υπό κρίση διαφορά εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των παρεκκλίσεων ή εξαιρέσεων που προβλέπουν το άρθρο 2 της προπαρατεθείσας οδηγίας του 1989 και το άρθρο 17 της οδηγίας 93/104/ΕΚ;

3) Λαμβάνοντας υπόψη ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, του διατάγματος της τοπικής κυβέρνησης της Γαλικίας, της 18ης Μαΐου 1995, προβλέπει ότι "η εφημερία πραγματοποιείται βάσει του συστήματος της φυσικής παρουσίας", μπορεί να λογίζεται ως υπερωρία ο χρονος της εφημερίας ή πρέπει ολόκληρος ο χρόνος αυτός να θεωρείται κανονικός χρόνος εργασίας;»

25 Πρέπει εκ προοιμίου να υπενθυμιστεί ότι, στις 3 Οκτωβρίου 2000, το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση Simap (C-303/98, Συλλογή 2000, σ. I-7963, στο εξής: απόφαση Simap), η οποία αφορούσε ζητήματα ανάλογα με αυτά που τίθενται στην κύρια δίκη. Με έγγραφο της ίδιας ημερομηνίας, το Δικαστήριο κάλεσε το Tribunal Superior de Justicia de Galicia να διευκρινίσει αν, ενόψει της εν λόγω αποφάσεως, ενέμεινε στην παρούσα αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Με έγγραφο της 14ης Δεκεμβρίου 2000, το αιτούν δικαστήριο πληροφόρησε το Δικαστήριο ότι ενέ-

μεινε στην εν λόγω αίτηση δεδομένου, μεταξύ άλλων, ότι «οι δύο υποθέσεις αφορούν ένδικες διαφορές με διαφορετικό προσωπικό πεδίο».

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

26 Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/104, πρέπει να τονιστεί ότι με την προπαρατεθείσα απόφαση Simap το Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 38, ότι η δραστηριότητα του προσωπικού των ομάδων πρώτων βοηθειών εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της βασικής οδηγίας και, στη σκέψη 40, ότι μόνον οι δραστηριότητες των ασκουμένων ιατρών περιλαμβάνονται στις εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 93/104. Στο σημείο 1 του διατακτικού της εν λόγω αποφάσεως, το Δικαστήριο αποφάνθηκε συνεπώς ότι μια δραστηριότητα όπως η δραστηριότητα των ιατρών των ομάδων πρώτων βοηθειών εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της βασικής οδηγίας και της οδηγίας 93/104.

27 Αντίθετα προς την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Simap, η υπό κρίση υπόθεση αφορά όχι μόνον τους ιατρούς, αλλά και το νοσηλευτικό προσωπικό των υπηρεσιών επειγόντων περιστατικών. Ωστόσο, στις σκέψεις 37 και 38 της αποφάσεώς του Simap, το Δικαστήριο εξέτασε, μεταξύ άλλων, τη δραστηριότητα «του προσωπικού των ομάδων πρώτων βοηθειών» χωρίς να διακρίνει μεταξύ ιατρών και νοσηλευτικού προσωπικού. Περαιτέρω, ούτε το πλαίσιο ούτε η φύση των αντίστοιχων δραστηριοτήτων των ιατρών και των νοσοκόμων των ομάδων πρώτων βοηθειών παρουσιάζουν αξιόλογη διαφορά από την άποψη της πραγματοποιουμένης με την απόφαση αυτή αναλύσεως των δύο ως άνω οδηγιών. Επομένως, η συλλογιστική που ακολούθησε το Δικαστήριο στην προπαρατεθείσα απόφαση Simap, όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της βασικής οδηγίας και της οδηγίας 93/104, ισχύει και για τις δύο αυτές κατηγορίες προσωπικού.

28 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, για τους ίδιους λόγους με εκείνους που διατυπώνονται στις σκέψεις 30 έως 40 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Simap, μια δραστηριότητα όπως αυτή του ιατρικού και νοσηλευτικού

προσωπικού που παρέχει υπηρεσίες για λογαριασμό της Sergas στις PAC, στις ομάδες πρώτων βοηθειών και σε άλλες υπηρεσίες που παρέχουν εξωνοσοκομειακή περίθαλψη για τα επείγοντα περιστατικά στο έδαφος της αυτόνομης κοινότητας της Γαλικίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/104.

29 Όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, σχετικά με τις παρεκκλίσεις ή εξαιρέσεις που προβλέπουν η βασική οδηγία και η οδηγία 93/104, πρέπει να εξεταστεί, αφενός, το πρώτο τμήμα του ερωτήματος αυτού, το οποίο αφορά τη βασική οδηγία. Συναφώς, το Δικαστήριο, στη σκέψη 35 της προπαρατεθείσας αποφάσεώς του Simap, υπενθύμισε ότι οι εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής της βασικής οδηγίας, συμπεριλαμβανομένης εκείνης που προβλέπει το άρθρο της 2, παράγραφος 2, πρέπει να ερμηνεύονται στενά και διαπίστωσε, στη σκέψη 37, ότι, υπό κανονικές συνθήκες, η δραστηριότητα του προσωπικού των ομάδων πρώτων βοηθειών δεν μπορεί να εξομοιωθεί με τις δραστηριότητες που εμπίπτουν στις εξαιρέσεις αυτές. Το Δικαστήριο κατέληξε συναφώς, με τη σκέψη 38 της εν λόγω αποφάσεως, ότι η εν λόγω δραστηριότητα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της βασικής οδηγίας.

30 Δεδομένου ότι η ίδια συλλογιστική ισχύει και για την υπό κρίση περίπτωση, χωρίς να πρέπει να γίνει συναφώς διάκριση μεταξύ ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, στο πρώτο τμήμα του δεύτερου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, για τους ίδιους λόγους με εκείνους που διατυπώνονται στις σκέψεις 32 έως 38 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Simap, μια δραστηριότητα όπως αυτή του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού που παρέχει υπηρεσίες για λογαριασμό της Sergas στις PAC, στις ομάδες πρώτων βοηθειών και σε άλλες υπηρεσίες που παρέχουν εξωνοσοκομειακή περίθαλψη για τα επείγοντα περιστατικά στο έδαφος της αυτόνομης κοινότητας της Γαλικίας δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των παρεκκλίσεων ή εξαιρέσεων που προβλέπει το άρθρο 2 της βασικής οδηγίας.

31 Αφετέρου, όσον αφορά το δεύτερο τμήμα του δευτέρου ερωτήματος, που αφορά τις παρεκκλίσεις που προβλέπει το άρθρο 17 της οδηγίας 93/104, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, στη σκέψη 45 της προπαρατεθείσας αποφάσεώς του Simap, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα εθνικά δικαστήρια μπορούν, σε περίπτωση που δεν έχουν θεσπιστεί ρητά μέτρα μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο εθνικό δίκαιο, να εφαρμόζουν το εθνικό δίκαιο, εφόσον το δίκαιο αυτό, αν ληφθούν υπόψη τα χαρακτηριστικά της

δραστηριότητας των ιατρών των ομάδων πρώτων βοηθειών, πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 17 της εν λόγω οδηγίας. Από αυτό απορρέει αναγκαστικά ότι το Δικαστήριο θεώρησε ότι η εν λόγω δραστηριότητα μπορεί να εμπίπτει στις παρεκκλίσεις που προβλέπει το άρθρο 17 της οδηγίας 93/104, στον βαθμό που πληρούνται οι προϋποθέσεις που διατυπώνονται στη διάταξη αυτή. Επιπλέον, μια τέτοια ερμηνεία επιρρωννύεται από το γεγονός ότι το Δικαστήριο έκρινε, στις σκέψεις 67 έως 70 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Simap, ότι, ελλείψει εθνικών διατάξεων που να υιοθετούν ρητώς μία από τις παρεκκλίσεις που προβλέπει το άρθρο 17, παράγραφοι 2, 3 και 4, της οδηγίας 93/104, η διάταξη αυτή μπορεί να ερμηνευθεί ως έχουσα άμεσο αποτέλεσμα.

32 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο τμήμα του δευτέρου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι από τους λόγους που διατυπώνονται στις σκέψεις 43 έως 45 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Simap συνάγεται ότι η εν λόγω δραστηριότητα μπορεί να εμπίπτει στις παρεκκλίσεις που προβλέπει το άρθρο 17 της οδηγίας 93/104, στον βαθμό που πληρούνται οι προϋποθέσεις που διατυπώνονται στη διάταξη αυτή.

33 Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα σχετικά με τη φύση των εφημεριών από την άποψη της εννοίας του χρόνου εργασίας, πρέπει να τονιστεί ότι, στη σκέψη 48 της προπαρατεθείσας αποφάσεώς του Simap, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι εφημερίες τις οποίες πραγματοποιούν οι ιατροί των ομάδων πρώτων βοηθειών βάσει του καθεστώτος της φυσικής παρουσίας τους στο κέντρο υγείας ενέχουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία της εννοίας του χρόνου εργασίας. Στη σκέψη 51 της εν λόγω αποφάσεως, το Δικαστήριο τόνισε ότι, μολονότι η οδηγία 93/104 δεν ορίζει την έννοια των υπερωριών, η υπερωριακή εργασία εμπίπτει εντούτοις στην έννοια του χρόνου εργασίας κατά την εν λόγω οδηγία. Το Δικαστήριο συμπέρανε συνεπώς από αυτό, στη σκέψη 52 της ίδιας αποφάσεως, ότι ο χρόνος της εφημερίας που πραγματοποιούν οι ιατροί των ομάδων πρώτων βοηθειών, βάσει του καθεστώτος της φυσικής παρουσίας τους στο κέντρο υγείας, πρέπει να θεωρείται στο σύνολό του χρόνος εργασίας και, ενδεχομένως, υπερωριακή απασχόληση υπό την έννοια της οδηγίας 93/104.

34 Δεδομένου ότι η συλλογιστική αυτή ισχύει τόσο για το νοσηλευτικό όσο και για το ιατρικό προσωπικό, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, για τους ίδιους λόγους με εκείνους που διατυπώνονται στις σκέψεις 47 έως 51 της προπα-

ρατεθείσας αποφάσεως Simap, ο χρόνος εφημερίας που πραγματοποιεί, βάσει του καθεστώτος της φυσικής παρουσίας, το ιατρικό και το νοσηλευτικό προσωπικό που παρέχει υπηρεσίες για λογαριασμό της Sergas στις PAC, στις ομάδες πρώτων βοηθειών και σε άλλες υπηρεσίες που παρέχουν εξωνοσοκομειακή περίθαλψη για τα επείγοντα περιστατικά στο έδαφος της αυτόνομης κοινότητας της Γαλικίας, πρέπει να θεωρείται στο σύνολό του χρονος εργασίας και, ενδεχομένως, υπερωριακή απασχόληση υπό την έννοια της οδηγίας 93/104.

Επί των δικαστικών εξόδων

35 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ισπανική και η Ολλανδική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με διάταξη της 14ης Ιουνίου 1999, το Tribunal Superior de Justicia de Galicia, αποφαίνεται:

1) Μια δραστηριότητα όπως αυτή του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού που παρέχει υπηρεσίες για λογαριασμό της Servicio Galego de Saúde στις υπηρεσίες εφημεριών, στις ομάδες πρώτων βοηθειών και σε άλλες υπηρεσίες που παρείχαν εξωνοσοκομειακή περίθαλψη για τα επείγοντα περιστατικά στο έδαφος της αυτόνομης κοινότητας της Γαλικίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας.

2) **Μια δραστηριότητα όπως αυτή του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού που παρέχει υπηρεσίες για λογαριασμό της Servicio Galego de Saúde στις υπηρεσίες εφημεριών, στις ομάδες πρώτων βοηθειών και σε άλλες υπηρεσίες που παρέχουν εξωνοσοκομειακή περίθαλψη για τα επείγοντα περιστατικά στο έδαφος της αυτόνομης κοινότητας της Γαλικίας δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των παρεκκλίσεων ή εξαιρέσεων που προβλέπει το άρθρο 2 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1989, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία. Αντιθέτως, μια τέτοια δραστηριότητα μπορεί να εμπίπτει στις παρεκκλίσεις που προβλέπει το άρθρο 17 της οδηγίας 93/104, στον βαθμό που πληρούνται οι προϋποθέσεις που διατυπώνονται στη διάταξη αυτή.**

3) **Ο χρόνος εφημερίας που πραγματοποιεί, βάσει του καθεστώτος της φυσικής παρουσίας, το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό που παρέχει υπηρεσίες για λογαριασμό της Servicio Galego de Saúde στις υπηρεσίες εφημεριών, στις ομάδες πρώτων βοηθειών και σε άλλες υπηρεσίες που παρέχουν εξωνοσοκομειακή περίθαλψη για τα επείγοντα περιστατικά στο έδαφος της αυτόνομης κοινότητας της Γαλικίας πρέπει να θεωρείται στο σύνολό του χρονος εργασίας και, ενδεχομένως, υπερωριακή απασχόληση υπό την έννοια της οδηγίας 93/104.**

Λουξεμβούργο, 3 Ιουλίου 2001.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

C. Gulmann